

Plagen en natuurlijke vijanden in de Glastuinbouw

Ellen Beerling
WUR Glastuinbouw, Bleiswijk

Inhoud

- Plagen waarnemen: scouten
  - Waarom
  - Hoe

- Plagen & Natuurlijke vijanden
  - Witte vlieg
  - Mineervlieg
  - Bladluis
  - Rups
  - Spint
  - Trips

Scouten: WAAROM?

- Is bestrijden (chemisch of biologisch) nodig?
- Wanneer moet deze worden uitgevoerd?
- Waar moet worden bestreden?
- Welke bestrijdingsmethode?
- Is bestrijding succesvol geweest?
Is correctie nodig?

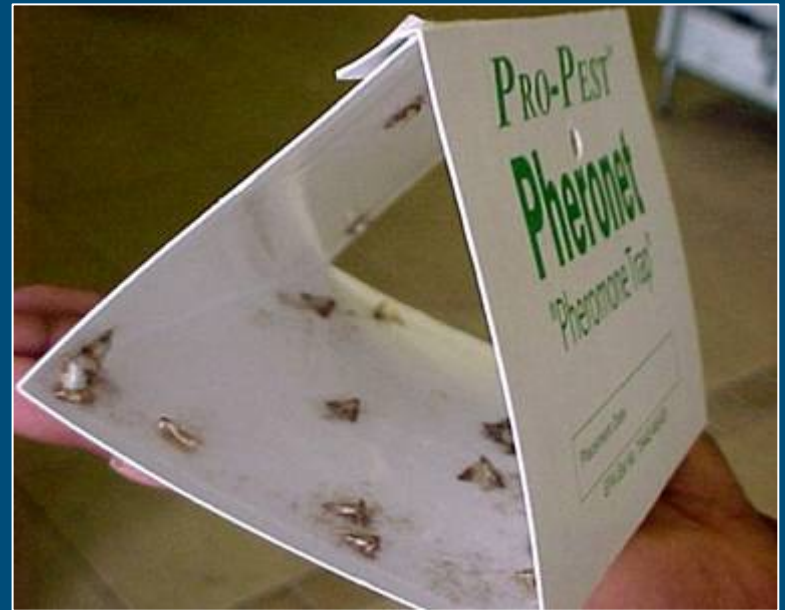

Scouten: HOE?

- Wekelijks minstens 2 uur per ha. intensief zoeken naar symptomen
- Verdachte planten inspecteren (loep)
- Registeren (electronisch of op plattegrond)
- Labelen
- Gebruik hulpmiddelen
  - Loepje
  - Eenvoudige binoculair (40x; op kantoor)
  - Plattegrond
  - Gekleurde labels
  - Signaalplaten
  - Vallen

Foto: Wageningen UR

Feromoonvallen

Foto: Wageningen UR

Signaalplaten wekelijkse inspectie

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

haarden labelen

elke plaag zijn eigen kleur

1234567890

Elektronisch registieren

Witte vlieg

- Waarnemen: vliegen op bij verstoring
- Honingdauw
- Bovenin adulten en eitjes, op oudere bladeren poppen
- Kaswittevlieg
- Bemisia

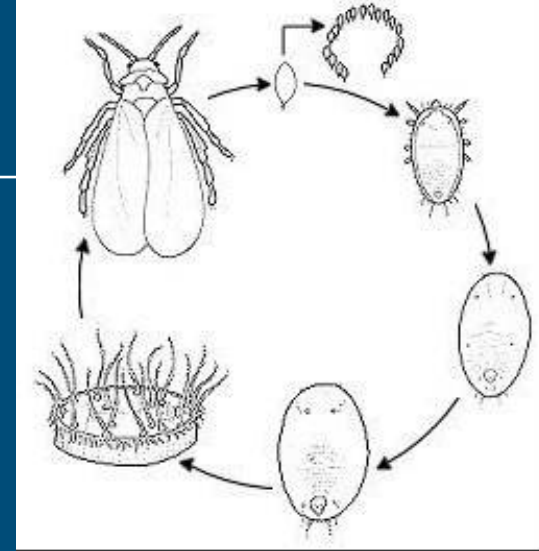

Foto: Wageningen UR

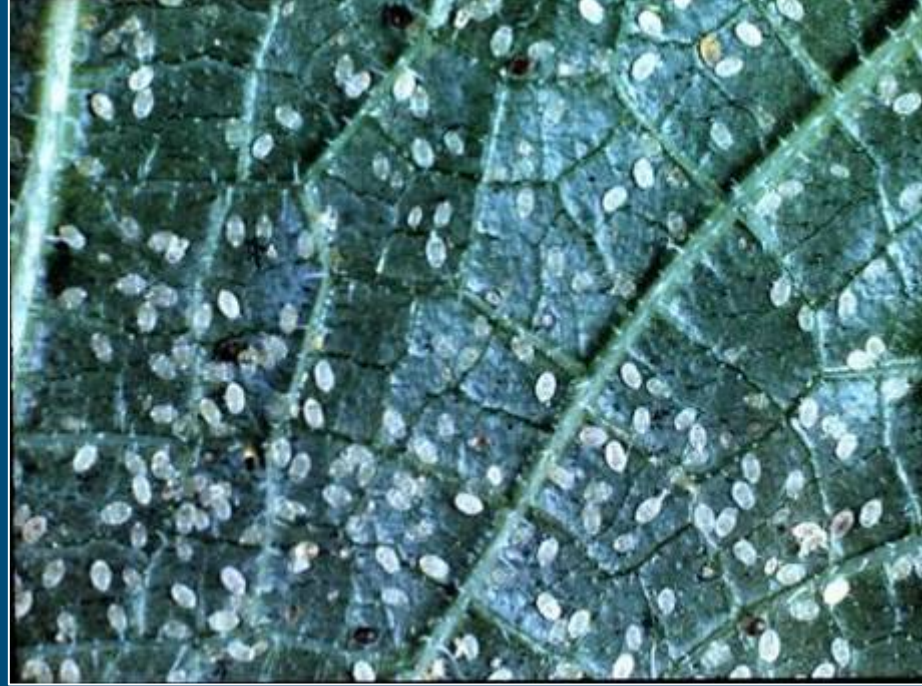

Foto: Wageningen UR

Adult poppen
eitjes

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden witte vlieg

■ Generalisten:

- Roofwantsen *Macrolophus caliginosus*, *Dicyphus hesperus*
- Gaasvlieg *Chrysoperla carnea*
- Roofmijt *Amblyseius swirskii*

■ Specialisten:

- Sluipwespen *Encarsia formosa*, *Eretmocerus eremicus*, *E. mundus*
- Insectendodende schimmels (*Verticillium lecanii*, *Paecilomyces fumosoroseus*)

Specialisten:

Kaswittevlieg
geparasiteerd door sluipwesp
Encarsia formosa

Foto: Wageningen UR

Bemisia (tabakswittevlieg)
geparasiteerd door sluipwesp
Eretmocerus mundus

Foto: Wageningen UR

Generalisten:

Roofwants *Macrolophus*

Foto: Wageningen UR

Gaasvlieg *Chrysoperla*

Foto: Wageningen UR

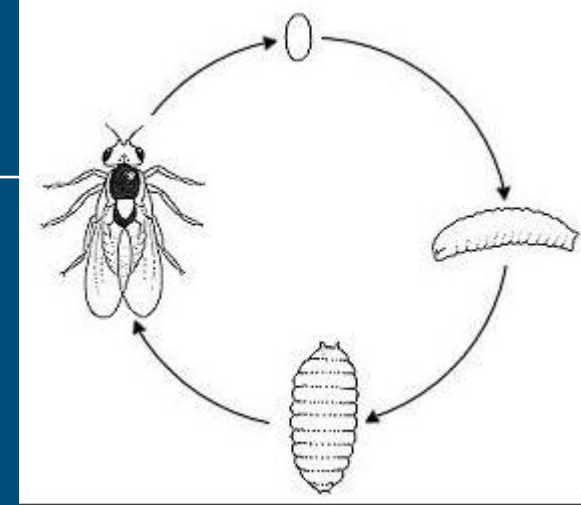

Foto: Wageningen UR

Roofmijt *A. swirskii*
met
witte vlieg eieren

Mineervlieg

- Drie meest voorkomende soorten:
  - tomatemineervlieg *Liriomyza bryoniae*
  - floridamineervlieg *Liriomyza trifolii*
  - nerfmineervlieg *Liriomyza huidobrensis*
- Larven vormen mijnen = schade
- Voedingstippen door volwassenen
- Verpopping in de grond

Mineervlieg

mineergangen

voedingsstippen

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden mineervlieg

- Generalisten:
  - Roofwants *Dicyphus hesperus*
- *Specialisten:*
  - Sluipwespen *Diglyphus isaea*, *Dacnusa sibirica*

Foto: Wageningen UR

Tomaten mineervlieg
Liriomyza trifolii

Foto: Wageningen UR

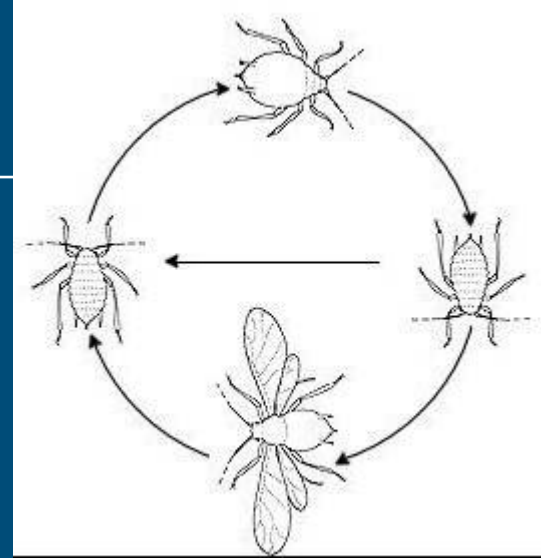
Sluipwespen : *Diglyphus isaea*
Dacnusa sibirica

Foto: Wageningen UR

Bladluizen

- Zeer veel verschillende soorten
- Explosieve groei (levendbarend)
- Meestal haarden
- Honingdauw
- Bij overbevolking of voedseltekort: gevleugelde nakomelingen

Verskillende soorten bladluizen

Foto: Wageningen UR

aardappeltopluis

Foto: Wageningen UR

gelerozenluis

Foto: Wageningen UR

Gevleugelde en
ongevleugelde katoenluis

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden bladluis

- Specialisten (alleen bladluizen):
  - Sluipwespen *Aphidius colemani*, *A. ervi*, *Aphelinus abdominalis*
  - Galmug *Aphidoletes aphidimyza*
  - Lieveheersbeestje *Adalia bipunctata*
  - Zweefvlieg *Episyrphus balteatus*
- Generalisten (ook andere plagen):
  - Gaasvlieg *Chrysoperla carnea*
  - Roofwants *Dicyphus hesperus*

Galmuglarven in bladluiskolonie

Mummies =
geparasiteerde
bladluizen

Sluipwesp
A. colemani

Specialist: Gaasvlieg
(*Chrysoperla carnea*)

pop

larve

ei

Foto: Wageningen UR

Lieveheersbeestje adult en larve

Foto: Wageningen UR

Zweefvlieg

- eieren
- adult
- larve

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

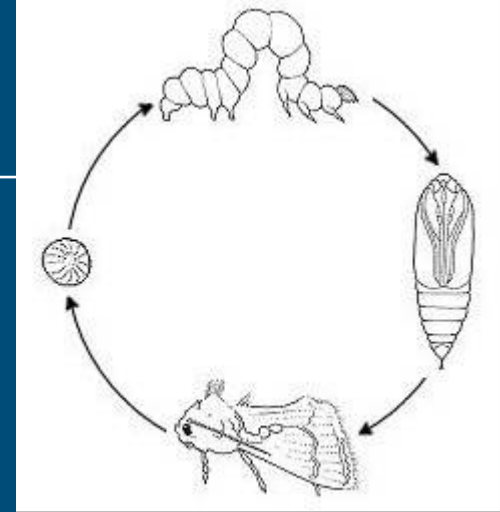
Banker planten: open kweekstelsel voor sluipwespen en galmuggen

Rups

- Volwassenen: motten en vlinders
- vraatschade
- Zeer veel soorten
- Belangrijkste in kas:
  - turkse mot (*Chrysodeixis chalcites*)
  - groente-uil (*Lacanobia oleracea*)
  - kooluil (*Mamestra brassicae*)
  - floridamot (*Spodoptera exigua*)
  - gamma-uil (*Autographa gamma*)
  - koolbladroller (*Clepsia spectrana*)
  - anjerbladroller (*Cacoecimorpha pronubana*)
  - *Duponchelia fovealis*

Duponchelia

Foto: Wageningen UR

Bladroller

Foto: Wageningen UR

Turkse mot

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Groenteuil

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden rupsen

■ Generalisten:

- Insectendodende aaltje *Steinernema carpocapsae*
- Roofwantsen *Dicyphus hesperus*, *Macrolophus caliginosus*
- Bodemroofmijten *Hypoaspis aculeifer*, *H. miles*

■ *Specialisten:*

- Sluipwesp *Trichogramma brassicae*
- Insectendodende bacterie *Bacillus thuringiensis var. kurstaki*
- Insectendodende virus SeNPV

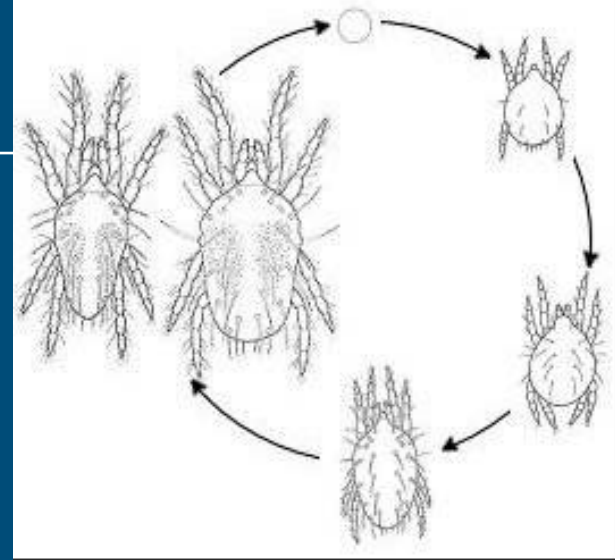

Foto: Wageningen UR

Generalistische bodemroofmijt *Hypoaspis*
met palmzaadkever

Spint

- Mijt (geen insect)
- Gele vlekjes → gele bladeren
- Spinsel
- Tochtige plekken met lage RV

Spint

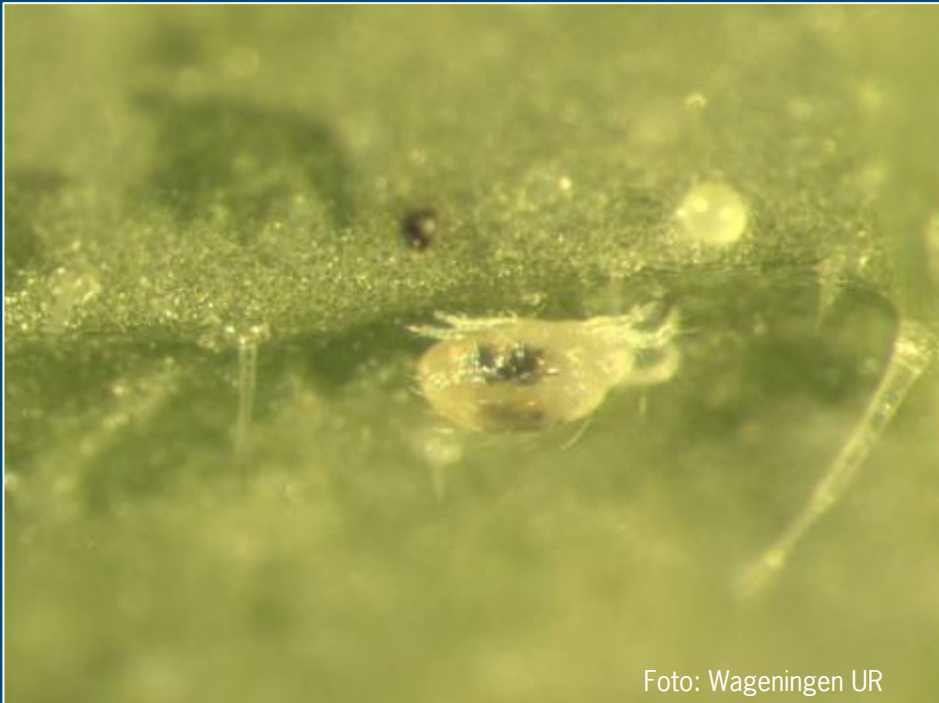

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden spint

■ Generalisten:

- Roofmijten *Amblyseius cucumeris*, *A. swirskii*
- Roofwantsen *Dicyphus hesperus*, *Macrolophus caliginosus*

■ Specialisten:

- Roofmijten *Amblyseius californicus*, *Phytoseiulus persimilis*
- Galmug *Feltiella acarisuga*

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Galmug eitjes en larven

Foto: Wageningen UR

Roofmijt *A. californicus*
in spintkolonie

Foto: Wageningen UR

Generalistische roofwants
Macrolophus met cicade

Trips

- Volwassenen op signaalplaten
- Eitjes in blad, larven op blad
- Poppen op bodem
- In gewas schade waarneembaar:
  - Groeischade
  - Zuigschade, uitwerpselen
  - Vector voor TSWV (tomatenbronsvlekkenvirus)

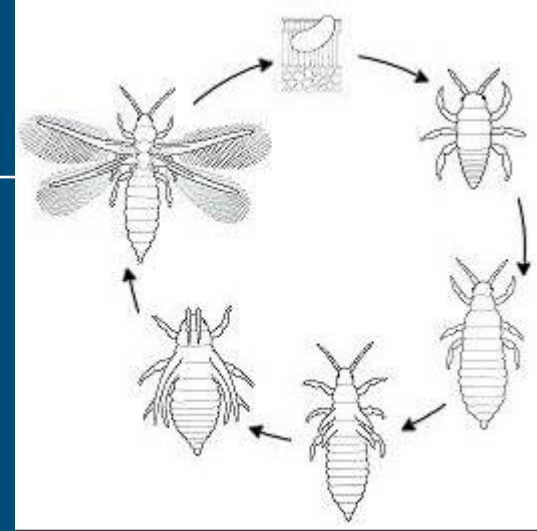

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Larve en pop californische trips

Foto: Wageningen UR

Echinothrips

Foto: Wageningen UR

Anthuriumtrips

Natuurlijke vijanden trips

■ Generalisten:

- Bodemroofmijten *Hypoaspis aculeifer*, *H. miles*
- Roofmijten *Amblyseius swirskii*, *Amblyseius cucumeris*
- Roofwantsen *Macrolophus caliginosus*, *Orius insidiosus*, *O. laevigatus*, *O. majusculus*, *O. strigicollis*
- Kortschildkever *Atheta coriaria*

■ *Specialisten:*

- Insectendodende schimmels *Beauveria bassiana*, *Verticillium lecanii*
- Insectendodende aaltjes *Steinernema feltiae*

Foto: Wageningen UR

Roofmijt *A. swirskii*
met Anthuriumtrips

Foto: Wageningen UR

roofmijtenkweekzakje met
A. cucumeris tegen trips
(chrysant)

Foto: Becker Underwood

Trips met *Steinernema* aaltje

Foto: Wageningen UR

Kortschildkever
(*Atheta*)
adult en larve

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Roofwants *Orius* adult en nimf

Wol- dop- en schildluizen

- Alleen mannetjes vliegen
- Vrouwtjes leggen eipakketten op blad
- Langzame ontwikkeling, maar zeer moeilijk te bestrijden

- Wolluis
  - O.a. Citruswolluis, Affiniswolluis en Langstaartwolluis
  - Honingdauw
  - 'wollige' wasuitscheiding
- Schildluizen
  - geen honingdauw
  - schild niet vast aan lichaam
- Dopluizen
  - sommigen veel honingdauw
  - schild vast aan lichaam

Foto: Wageningen UR

Foto: Wageningen UR

Wolluis in roos

Foto: Wageningen UR

schildluis

Foto: Wageningen UR

dopluis

Foto: Wageningen UR

Natuurlijke vijanden wolluis

■ Specialisten

- Sluipwespen *Leptomastix dactylopii*, *Coccidoxenoides perminutus*, *Leptomasidea abnormis*
- Roofkever *Cryptolaemus montrouzieri*

Foto: Wageningen UR

Wat bepaald succes natuurlijke vijand?

- Klimaat
  - temperatuur, luchtvochtigheid, licht (duur, intensiteit)
- Verhouding ontwikkelingsnelheid plaag – natuurlijke vijand
  - beide beïnvloed door temperatuur, luchtvochtigheid en voedsel (soort waardplant of gastheer)
- Aanwezigheid alternatief voedsel
  - Stuifmeel, andere plagen, niet plagen
- Gewas
  - O.a. microklimaat, beharing, aanwezigheid stuifmeel, chemische stoffen

Ontwikkelingsnelheid wittevlieg

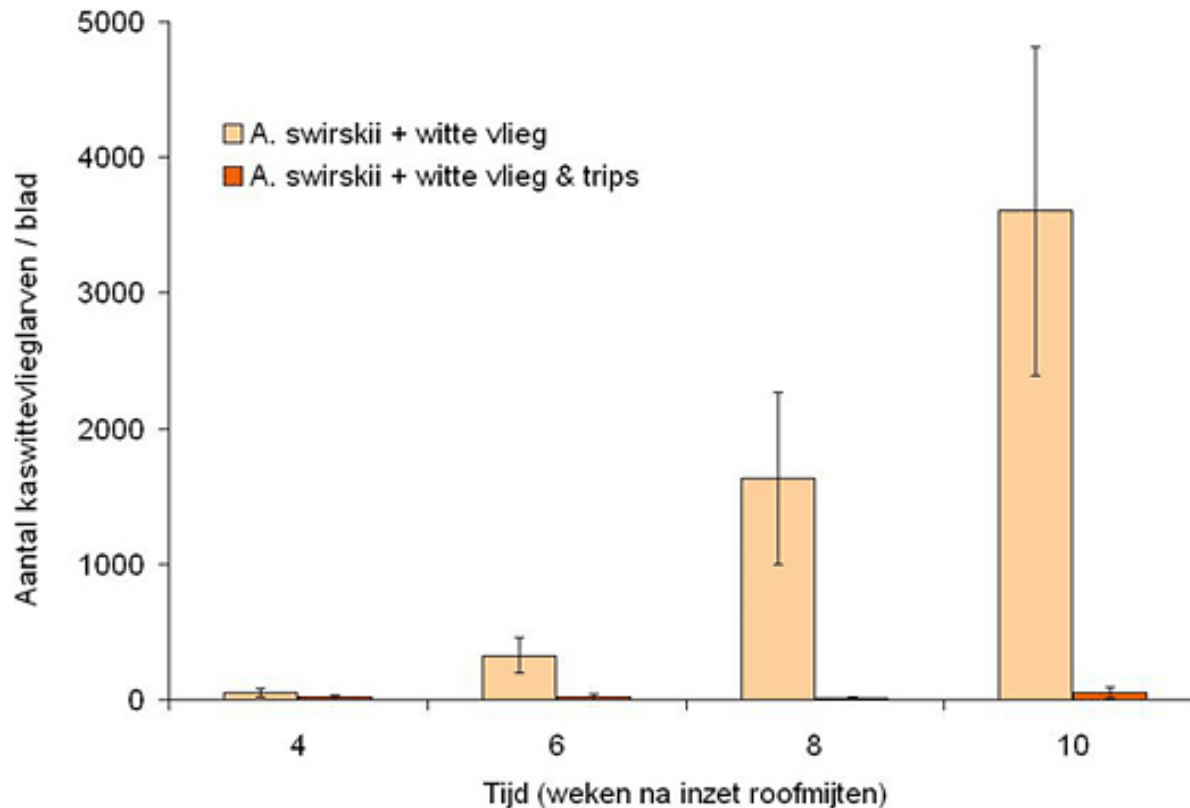
- ontwikkeling van ei tot volwassen wittevlieg
  - 20 dagen bij 27°C
  - 28 dagen bij 20°C
  - 38 dagen bij 17°C
  - Op tomaat
  - Op andere waardplanten kan dit aanzienlijk verschillen
- eileg wittevlieg bij 17°C
  - 100-150 eitjes op tomaat,
  - 250-300 eitjes op komkommer
  - 450-600 eitjes op aubergine

Ontwikkeling wittevlieg-sluipwespen

- Ontwikkelingsduur *Encarsia*
  - 15 dagen bij 26°C, 21 dagen bij 23°C, 32 dagen bij 18°C
  - Niet meer actief bij temperaturen > 30°C
- Ontwikkelingsduur *Eretmocerus*
  - 16 dagen bij 25°C, 22 dagen bij 20°C, 44 dagen bij 14°C
  - Nog steeds actief bij temperaturen tussen 30°C en 40°C
- *Encarsia* meestal effectiever door snellere ontwikkeling, bij hogere temperaturen *Eretmocerus* effectiever

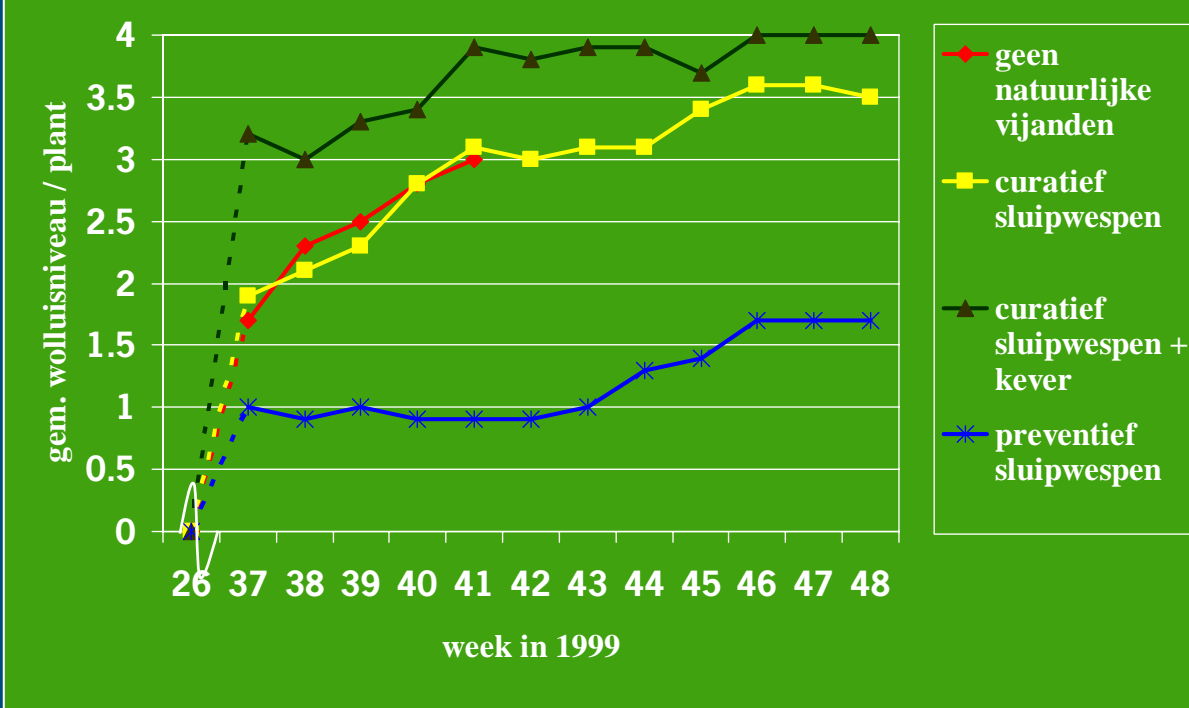
Aanwezigheid alternatieve prooi

Figuur 2. Ontwikkeling van kaswittevlieg op komkommer met *A. swirskii* in een situatie met alleen kaswittevlieg of kaswittevlieg en trips.

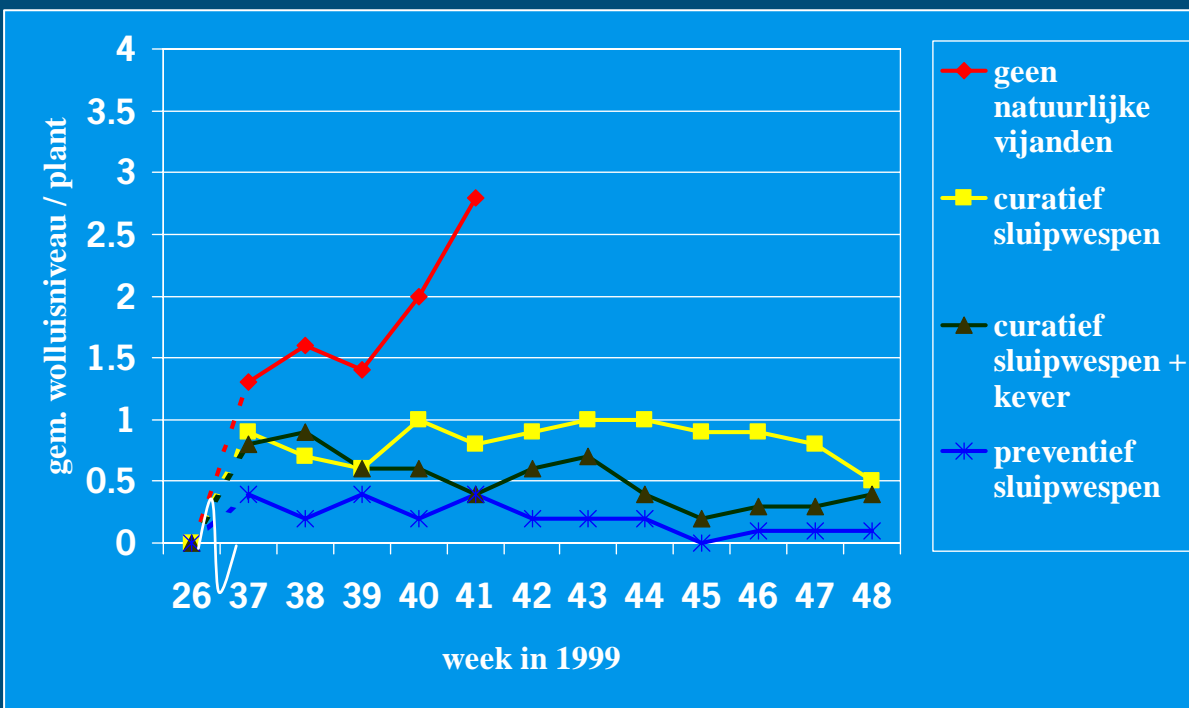

Invloed gewas op succes biologische bestrijding

Croton

Schefflera

Biologische bestrijding = maatwerk

- Succesvolle natuurlijke vijanden vruchtgroententeelt niet per definitie de beste keuze voor sierteelt
  - Ander gewas
    - (micro)klimaat, alternatief voedsel, beharing e.d.
  - Ander klimaat
  - Andere plagen
    - Zeer grote diversiteit
  - Andere eisen
    - lage schade tolerantie
    - nultolerantie voor sommige exportlanden

Nieuwe natuurlijke vijanden

- Voortdurende zoektocht naar nieuwe bestrijders
- Voorbeeld: *Amblyseius swirskii*
  - Komkommer: succesvol bij meerdere plagen
  - Tomaat: niet succesvol in (beharing en klierafscheiding)
  - Aubergine: succesvol (stuifmeel)
  - Roos: m.n. tegen wittevlieg
  - Chrysant: tegen trips; voortdurend uitzetten noodzakelijk (verblazen of kweekzakjes)

Natuurlijke vijanden bij nieuwe teeltsystemen

■ Mobiele teelt

● Kansen:

- Automatisering scouten wordt beter mogelijk
- Automatisering uitzetten natuurlijke vijanden wordt beter mogelijk

● Knelpunten:

- Scouten vaak lastiger door minder toegankelijk gewas
- Mogelijk meer verspreiding plagen (wolluis, wittevlieg, spint)

■ (semi-) Gesloten kas

● Kansen:

- geen (minder) invlieg plagen
- effectiviteit natuurlijke vijand (en ontwikkeling plaag) beter voorspelbaar

● Knelpunten:

- Invloed van luchtbeweging op verspreiding plagen en natuurlijke vijanden

Dank voor uw aandacht

NB

De foto's in deze presentatie zijn eigendom van
Wageningen UR

Foto's mogen alleen gebruikt worden indien bij de foto
vermeld wordt "foto: Wageningen UR"